

การยกระดับเศรษฐกิจชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่ออกโดยใช้
นวัตกรรม กรณีศึกษาตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

UPGRADING THE COMMUNITY ECONOMY FROM LOCAL
WISDOM TO WEAVING REED MATS USING INNOVATION CASE
STUDY OF PHON NGAM SUB-DISTRICT, NONG HAN DISTRICT,
UDON THANI PROVINCE

¹ระพีพรรณ จันทรส

¹Rapeephan Chantasa

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

dew.rapeepan@gmail.com

Received December 25, 2021; Revised February 12, 2022; Accepted March 10, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัญหาความต้องการวัตถุดิบต้นกกของตำบลโพนงาม 2) เพื่อออกแบบการพัฒนาโดยใช้นวัตกรรมการออกแบบ 3 ดี การย้อมสีนาโนซึ่งของตำบลโพนงาม 3) เพื่อการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่ออกโดยใช้นวัตกรรม กรณีศึกษาตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี โดยวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่ม จำนวน 21 หมู่บ้าน ผลการวิจัย พบว่า 1) ในชุมชนมีภูมิปัญญาประเภทหัตถกรรม(การทอเสื่อ) ทุกหมู่บ้าน มีการทอเสื่อแบบดั้งเดิม และการทอเสื่อชนิดเป็นลวดลายตามแบบที่พ่อค้านำมาจำหน่ายโดยใช้ท่อ PVC มาเป็นแบบในการทอเพื่อให้เกิดลาย 2) ออกแบบการพัฒนาต่อยอดโดยใช้นวัตกรรมการออกแบบ 3 ดี การย้อมสีนาโนซึ่งของตำบลโพนงามโดยนำนวัตกรรมการทอเสื่ออก การเทคนิคการย้อมสีนกก การวาดกราฟ และออกแบบลายที่เป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์ของชุมชน เทคนิคการเจาะไม้แบบให้เป็นลาย เทคนิคการทอเสื่อ และการแปรรูปเสื่อ เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อ

¹ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

พัฒนาและยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ กระบวนการขอ
 รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ การยอมรับในระดับพื้นฐานและท้องถิ่น การสร้างออกแบบลายทอ
 เสื่อกก จากอัตลักษณ์ชุมชน เป็นการต่อยอดโดยกลุ่มครูภูมิปัญญาถ่ายทอดในการสาธิตและสอน
 ให้กับคนรุ่นหลัง 3)การยกระดับเศรษฐกิจชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกโดยใช้
 นวัตกรรม กรณีศึกษาตำบลโพพงงามการจัดกิจกรรมการจัดจำหน่าย/ตลาดออนไลน์/ออกร้าน/จัด
 นิทรรศการ โดยจัดแสดงนิทรรศการแสดงสินค้า ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทหัตถกรรม (ทอเสื่อ)
 เพื่อเป็นการช่วยเหลือชุมชนและท้องถิ่นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตและเผยแพร่สินค้า
 ชุมชนให้ผู้ที่สนใจ ได้เรียนรู้สืบทอด ภูมิปัญญาเพื่อความวัฒนาถาวร รวมถึงการยกย่องครูภูมิ
 ปัญญาท้องถิ่นโดยมอบเกียรติบัตร เพื่อเชิดชูครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ จึง
 เกิดการสร้างมาตรฐานการทอเสื่อกกและลวดลายที่สวยงาม เพื่อนำไปต่อยอดผลิตภัณฑ์ใน
 แบรินต์ Chaksarn ซึ่งจะช่วยยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทหัตถกรรม
 (ทอเสื่อ) สู่ตลาดได้อย่างกว้างขวางและเพิ่มรายได้แก่ประชาชนในตำบลโพพงงาม อำเภอ
 หอนงทาน จังหวัดอุดรธานี ต่อไป

คำสำคัญ : เศรษฐกิจชุมชน, ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกก, นวัตกรรม

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the problem of demand for papyrus raw materials of Phon Ngam Sub-district, 2) to design a development using 3D design innovation, nanosinging staining of Phon Ngam Sub-district, and 3) to raise Community economy level from local wisdom using innovative reed mat weaving Case study of Phon Ngam Sub-district, Nong Han District, Udon Thani Province by participative action research and qualitative research Data were collected by group interview method of 21 villages. The results showed that 1) in the community, there was wisdom in the type of handicraft (mat weaving). Every village had traditional mat weaving. and weaving Khit mats into patterns according to the patterns that merchants sell by using PVC pipes as patterns for weaving in order to create patterns; 2) designing further developments using 3D design innovations; nano-sinking dyeing of the sub-district Phon Ngam by bringing innovative reed mat weaving Techniques for dyeing reed lines, drawing graphs, and designing patterns that are unique and community identity. Techniques for drilling into patterned wood mat weaving technique and mat processing to upgrade community products to develop and enhance the quality of community products in preparation to enter Product Certification Process Basic and local recognition Creating a reed mat weaving pattern from community identity It is an extension by a group of wisdom teachers conveyed in demonstration and teaching to the next generation. 3) Upgrading

the community economy from local wisdom to weaving reed mats using innovation Case study of Phon Ngam Sub-district, organization of distribution activities / online market / trade fair / exhibition arrangement by exhibiting products Local wisdom in the category of handicrafts (woven mats) to help the community and local economy. quality of life and disseminating community products to those who are interested have learned to inherit Wisdom for Perpetual Cultivation including praising local wisdom teachers by awarding certificates To honor teachers of local wisdom who have passed on the body of knowledge Therefore, a standard for weaving reed mats and beautiful patterns was created. to further enhance the products in the Chaksarn brand, which will enhance the community products Local wisdom in the category of handicrafts (woven mats) to the market widely and increase income for people in Phon Ngam Sub-District, Nong Han District, Udon Thani Province.

Keywords: community economy, local wisdom, reed mat weaving, innovation.

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีการขับเคลื่อนเข้าสู่ยุคประเทศไทย 4.0 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้มีการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม โดยมีการนำเทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการปกครองเป็นไปอย่างรวดเร็ว ตำบล โพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ประกอบไปด้วย 21 หมู่บ้าน มีพื้นที่ 41,732 ไร่ จำนวนประชากร 14,186 คน เป็นชาย 7,021 คน เป็นหญิง 6,985 คน และมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 3,852 ครัวเรือน ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจที่มีความผันผวน และประสบปัญหาจากภัยแล้ง จึงส่งผลให้รายได้ของเกษตรกรไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ประกอบกับเกษตรกรยังขาดองค์ความรู้ทางด้านการเกษตรและนวัตกรรมใหม่ๆ ที่จะมาขับเคลื่อนทางด้านเศรษฐกิจ จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและศึกษาบริบทชุมชนพบว่าภายในชุมชนโพนงาม มีประชาชนชาวบ้านที่มีองค์ความรู้อยู่หลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านด้านการเกษตร ด้านอาหาร ด้านหัตถกรรมและอุตสาหกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย เช่น กลุ่มอาชีพวิสาหกิจชุมชน สินค้า OTOP กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ และที่สำคัญมีศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลโพนงาม (ศบกต.) แต่ยังคงขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่สำคัญ การพัฒนาจากเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่เกษตรสมัยใหม่ การถ่ายทอดองค์

ความรู้บริการแก่คนในชุมชน ให้มีองค์ความรู้ความเข้าใจได้เห็นและได้ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ให้สามารถส่งเสริมและพัฒนาเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม รวมถึงการกระตุ้นเศรษฐกิจของคนในชุมชนให้เกิดรายได้ในครัวเรือนเพิ่มขึ้น ดังนั้น เพื่อเป็นการยกระดับศูนย์เรียนรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสื่ออกตำบลโพรงาม 21 หมู่บ้าน ส่งเสริมและสนับสนุนแหล่งเรียนรู้และพัฒนาสื่ออกให้เป็นนวัตกรรม (ประณีต ใจหนัก, 2555)

ด้วยศักยภาพภายในชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจหลายประเภทโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทหัตถกรรม (การทอเสื่อ) กลุ่มเห็นความสำคัญดังกล่าว จึงดำเนินโครงการผ่านสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยนำนวัตกรรมการทอเสื่ออก มาอบรมให้กับครูภูมิปัญญาใน ต.โพรงาม อ.หนองหาน จังหวัดอุดรธานี โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนิษฐา เรืองวรรณศักดิ์ และทีมวิทยากร ได้อบรมเชิงปฏิบัติการเทคนิคการย้อมเส้นกก การวาดกราฟและออกแบบลายที่เป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์ของชุมชน เทคนิคการเจาะไม้แบบให้เป็นลาย เทคนิคการทอเสื่อ และการแปรรูปเสื่อ เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ กระบวนการขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และได้ดำเนินการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์สื่ออกด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการพัฒนาและต่อยอดสื่ออกจากการทอเสื่ออกแบบธรรมดาที่เน้นใช้ภายในครัวเรือนพัฒนาและต่อยอดให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถเพิ่มมูลค่าและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนด้วยการนำสื่ออกมาออกแบบ โดยใช้โปรแกรม 3 D โดยอาจารย์นิติ นิมาลา และการพัฒนาการปรับปรุงฤทธิ์การต้านเชื้อแบคทีเรียของกักย้อมสีธรรมชาติโดยใช้โนซิงค์ออกไซด์ ด้วยอาจารย์สาขาวิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ และที่ปรึกษาภาคเอกชนโดยแบนด์จักสาน เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำมาใช้ในครัวเรือน โรงแรม หรือสำนักงานได้ (ลักษณะพร โรจน์พิทักษ์กุล, 2553)

จากการลงพื้นที่ชุมชนตำบลโพรงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ทำให้พบว่าชาวบ้านมีโฮงทอเสื่อเกือบทุกหมู่บ้าน และยังทอเสื่อแบบดั้งเดิม การทอเสื่อแบบดั้งเดิมชาวบ้านนิยมทอเสื่อเก็บไว้หลังการเก็บเกี่ยวจากการ ทำนาเพื่อจะนำเสื่อมาไว้ใช้ในครัวเรือนนำไปร่วมสมทบทำบุญในหมู่บ้านในงานประเพณีต่าง ๆ นำไปเป็นของฝากญาติพี่น้อง ของฝากในงานแต่งงาน เป็นต้น ส่วนการทอเสื่อที่เป็นลายซิดที่ซื่อลายจากพ่อค้าโดยใช้ท่อ PVC ในการกำหนดลายให้สวยงามตามแบบที่พ่อค้าได้ออกแบบมาจำหน่ายให้ เป็นลายที่สวยงามที่มีเห็นทั่วไปตามตลาดเสื่อซิด ซึ่งไม่มีความแตกต่างและโดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ได้ โดยเฉพาะในปัจจุบัน มีแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นโดยการริเริ่มจากภูมิปัญญาดั้งเดิม และมีแนวคิดที่ว่าผู้บริโภค จะยังไม่รู้ว่าตนเองต้องการอะไรทั้งหมด จนกว่าจะได้เห็นสินค้าหรือบริการนั้นๆ ปรากฏต่อสายตาแล้วเท่านั้น

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะ การยกระดับเศรษฐกิจชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นการท่องเที่ยวโดยใช้นวัตกรรม กรณีศึกษาตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษาปัญหาความต้องการวัตถุดิบต้นกอกของตำบลโพนงาม ออกแบบการพัฒนาโดยใช้นวัตกรรมการออกแบบ 3 ดี การย้อมสีนาโนซึ่งของตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ให้มีนวัตกรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นนำไปถ่ายทอดให้กับตำบลใกล้เคียงได้อย่างยั่งยืนนำไปสร้างรายได้ให้กับครอบครัวมากยิ่งขึ้น เป็นเอกลักษณ์และข้อได้เปรียบทางการแข่งขันในตลาด เพิ่มรายได้แก่ผู้เกี่ยวข้อง สร้างเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน เป็นรากฐานที่มีคุณค่าของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาความต้องการวัตถุดิบต้นกอกของตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อย่อยออกแบบการพัฒนาต่อยอดโดยใช้นวัตกรรมการออกแบบ 3 ดี การย้อมสีนาโนซึ่งของตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นการท่องเที่ยวใช้นวัตกรรม กรณีศึกษาตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยวิธีการตอบแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์ (Interview Guide) และการจดบันทึก กับผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต และส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์เสื้อก ตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ได้เลือกกลุ่มท่องเที่ยว ตำบลโพนงาม ที่จดทะเบียนเป็นผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP จำนวน 21 หมู่บ้าน มีการเก็บรวบรวมเชิงคุณภาพปฐมภูมิ (Primary Qualitative Data) รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth interviews) การเก็บรวบรวมเชิงคุณภาพทุติยภูมิ (Secondary Qualitative Data) รวบรวมข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและหลักการเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการศึกษา และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อทราบถึงบริบทประเด็นที่จะศึกษา มี 3 ระยะ

ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาเพื่อหาความต้องการวัตถุดิบเสื้อก

ระยะที่ 2 การออกแบบการพัฒนาโดยใช้นวัตกรรมการออกแบบ 3 ดี /การย้อมสี โดยนาโนซึ่งและการพัฒนาออกแบบต้นแบบผลิตภัณฑ์ ในการรวบรวมองค์ความรู้ของ ประชาชนชาวบ้านด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนและองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สามารถถ่ายทอดให้กับประชากรในชุมชนนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดรายได้ เสริมในครัวเรือนได้

ระยะที่ 3 ดำเนินการจัดกิจกรรมการจัดจำหน่ายตลาดออนไลน์ ออกร้าน จัดนิทรรศการ ดังนี้

(3.1) การทอเสื่อกก (ใช้ขบพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน)

(3.2) การออกแบบแปรรูปของเสื่อกกให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายได้ทั่วไป

ติดตามประเมินผลการออกแบบการพัฒนาโดยใช้นวัตกรรมการออกแบบ 3 ดี / การย้อมสีโดยนาโนซึ่ง และการพัฒนาออกแบบต้นแบบผลิตภัณฑ์ และนวัตกรรมประจำ ตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย

(1) การดำเนินงานกิจกรรมในโครงการ

(2) ประเมิน/ติดตามการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอด นวัตกรรมในระดับครัวเรือน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การยกระดับเศรษฐกิจชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกโดยใช้ นวัตกรรม กรณีศึกษาตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี สรุปผล ดังนี้

1. ศึกษาปัญหาความต้องการวัตถุดิบต้นกกของตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัด อุดรธานีพบว่า ตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ประกอบไปด้วย 21 หมู่บ้าน มีพื้นที่ 41,732 ไร่ จำนวนประชากร 14,186 คน เป็นชาย 7,021 คน เป็นหญิง 6,985 คน และมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 3,852 ครัวเรือน ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมีอาชีพเสริมคือการทอเสื่อกกที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งต่อผ่านรุ่นสู่รุ่น จนยกระดับเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเรื่องการทอเสื่อกก ประจำตำบลโพนงาม

จากการลงพื้นที่ชุมชน ต.โพนงาม พบว่า ในชุมชนมีภูมิปัญญาประเภทหัตถกรรม (การทอเสื่อ) ทุกหมู่บ้าน มีการทอเสื่อแบบดั้งเดิม และการทอเสื่อชนิดเป็นลวดลายตามแบบที่ พ่อค้านำมาจำหน่ายโดยใช้ท่อ PVC มาเป็นแบบในการทอเพื่อให้เกิดลาย

2. การออกแบบการพัฒนาโดยใช้นวัตกรรมการออกแบบ 3 ดี /การย้อมสีโดยนาโนซึ่ง และการพัฒนาออกแบบต้นแบบผลิตภัณฑ์ ในการรวบรวมองค์ความรู้ของประชาชนชาวบ้านด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนและองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สามารถ ถ่ายทอดให้กับประชากรในชุมชนนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดรายได้เสริมในครัวเรือนได้ พบว่า การ

ต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าภูมิปัญญาชุมชนด้วยศักยภาพของผู้นำชุมชนและชุมชนที่เข้มแข็ง และภายในชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจหลายประเภทโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทหัตถกรรม (การทอเสื่อ) โดยนำนวัตกรรมการทอเสื่อถัก การเทคนิคการย้อมเส้นถัก การวาดกราฟ และออกแบบลายที่เป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์ของชุมชน เทคนิคการเจาะไม้แบบให้เป็นลาย เทคนิคการทอเสื่อ และการแปรรูปเสื่อ เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ กระบวนการขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ การยอมรับในระดับพื้นฐานและท้องถิ่น การสร้างออกแบบลายทอเสื่อถักจากอัตลักษณ์ชุมชน กลุ่มครูภูมิปัญญาได้ฝึกฝนและทดลองทอเสื่อด้วยนวัตกรรม เพื่อให้เกิดความชำนาญและสามารถออกแบบลายที่เป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์ด้วยตนเอง และได้นำผลงานการทอเสื่อ มาจัดนิทรรศการและสาธิตการทอเสื่อถัก ด้วยนวัตกรรมการออกแบบลายเสมือนจริง ครูภูมิปัญญาที่มีความเชี่ยวชาญ โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคนิคและแนวทางปฏิบัติ ในการทอเสื่อด้วยลายที่เป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์ของชุมชนตนเอง โดยกลุ่มครูภูมิปัญญาบ้านหนองสองห้องและบ้านโคกพัฒนา ต.โพนงาม อ.หนองหาน จ.อุดรธานี สาธิตการทอเสื่อด้วยนวัตกรรม การสาธิตการเจาะไม้ด้วยนวัตกรรมการออกแบบลายเสมือนจริงให้กับผู้ที่สนใจการนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทหัตถกรรม (ทอเสื่อ) ต.โพนงาม อ.หนองหาน จ.อุดรธานี งานศูนย์ออกแบบผ้าและสิ่งทอ ณ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม และการนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทหัตถกรรม (การทอเสื่อ) ในงานประกวดก้านตั้นดีเด่นในจังหวัดอุดรธานีเพื่อให้ภูมิปัญญาเป็นฐานรากและเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาคนและ การพัฒนาเศรษฐกิจการเมือง สังคม ได้นำนักศึกษาไปเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเลือกสรรสาระและกระบวนการเรียนรู้เข้าสู่ระบบการศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้จากครูภูมิปัญญาสู่เยาวชนที่เป็นนักศึกษาเป็นเวลา 2 เดือน รวมถึงการยกย่องและเชิดชูเกียรติ "ครูภูมิปัญญา" และสนับสนุนให้มีบทบาทเสริม ในการถ่ายทอดภูมิปัญญา สู่เยาวชน ในการการต่อยอดนวัตกรรมเพื่อการเพิ่มมูลค่าทางการตลาดสร้าง Content ผลิตภัณฑ์ สร้างสรรค์วิชาการ สืบสานภูมิปัญญาไทยของตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานีต่อไป

3. ดำเนินการจัดกิจกรรมการจัดจำหน่าย/ตลาดออนไลน์/ออกร้าน/จัดนิทรรศการ โดยจัดแสดงนิทรรศการแสดงสินค้า ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทหัตถกรรม (ทอเสื่อ) เพื่อเป็นการช่วยเหลือชุมชนและท้องถิ่นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตและเผยแพร่สินค้าชุมชนให้ผู้ที่สนใจ ได้เรียนรู้สืบทอด ภูมิปัญญาเพื่อความวัฒนาถาวร รวมถึงการยกย่องครูภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมอบเกียรติบัตร เพื่อเชิดชูครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับนักศึกษา พร้อมทั้งก้านตั้นและผู้นำชุมชน ที่ให้ความร่วมมือในการลงพื้นที่เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทหัตถกรรม(การทอเสื่อ) ในชุมชน 8 ชุมชนในตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี นอกจากนี้ เพื่อขยายการตลาด ยังได้เชื่อมต่อภาคเอกชน โดยได้เชิญ คุณจิรวัดน์ มหาสาร ตำแหน่ง ผู้ก่อตั้งและ CEO แบรินด์ Chaksarn มาร่วมบรรยายการสร้างแรงบันดาลใจใน

การนำผลิตภัณฑ์ชุมชนมาสู่การพัฒนาเป็นสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดโลก และชมผลงานครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลงานนักศึกษา จึงเกิดการสร้างมาตรฐานการทอเสื่อกกและลวดลายที่สวยงาม เพื่อนำไปต่อยอดผลิตภัณฑ์ในแบรนด์ Chaksam ซึ่งจะช่วยยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทหัตถกรรม (ทอเสื่อ) สู่ตลาดได้อย่างกว้างขวางและเพิ่มรายได้แก่ประชาชนในตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยในเรื่อง การยกระดับเศรษฐกิจชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกโดยใช้นวัตกรรม กรณีศึกษาตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี หลังจากที่ตั้งพื้นที่ชุมชน จากการลงพื้นที่ชุมชน ต.โพนงาม พบว่า ในชุมชนมีภูมิปัญญาประเภทหัตถกรรม(การทอเสื่อ) ทุกหมู่บ้าน มีการทอเสื่อแบบดั้งเดิม และการทอเสื่อชนิดเป็นลวดลายตามแบบที่พ่อค้านำมาจำหน่ายโดยใช้ท่อ PVC มาเป็นแบบในการทอเพื่อให้เกิดลาย โดยเห็นว่า ความต้องการวัตถุดิบต้นกกของตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า ตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ประกอบไปด้วย 21 หมู่บ้าน มีพื้นที่ 41,732 ไร่ จำนวนประชากร 14,186 คน เป็นชาย 7,021 คน เป็นหญิง 6,985 คน และมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 3,852 ครัวเรือน ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมีอาชีพเสริมคือการทอเสื่อกกที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งต่อผ่านรุ่นสู่รุ่น จนยกระดับเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเรื่องการทอเสื่อกก ประจำตำบลโพนงาม

1. ด้วยศักยภาพของผู้นำชุมชนและชุมชนที่เข้มแข็ง และภายในชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจหลายประเภทโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทหัตถกรรม (การทอเสื่อ) ชาวบ้านในชุมชนเห็นว่าช่วยบรรเทาปัญหาในการประกอบอาชีพได้มากขึ้น เมื่อมีความเข้มแข็งในระยะยาวก็จะมีอำนาจ ต่อรองกับหน่วยงานภายนอกรวมถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักท่องเที่ยว ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาทำกิจกรรม ได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้าน และได้ซื้อผลิตภัณฑ์เสื่อกกภายในชุมชน ประเด็นดังกล่าวนี้สอดคล้อง กับผลการวิจัยของ Chumkate, J. (2015) ที่ได้ศึกษาการประเมินสภาพจริงและพัฒนาแนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประเภทเสื่อกกของตำบลโพนงาม โดยพบว่าสภาพการแข่งขันที่รุนแรงของตลาดส่งผลให้ลูกค้าและผู้ผลิตปัจจัยการผลิตมีอำนาจการต่อรองที่สูง กลุ่มทอเสื่อกกเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ชุมชนจึงควรที่จะร่วมมือกันสร้างความเข้มแข็ง เพื่อลดอำนาจการต่อรองของลูกค้า และร่วมมือกันในการต่อรองราคากับผู้ผลิตปัจจัยการผลิตให้สามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

2. การออกแบบการพัฒนาโดยใช้นวัตกรรมการออกแบบ 3 ดี /การยอมสละโดยนาโนซิ่ง และการพัฒนาออกแบบต้นแบบผลิตภัณฑ์ ในการรวบรวมองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านด้าน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนและองค์ความรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สามารถถ่ายทอดให้กับประชากรในชุมชนนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดรายได้เสริมในครัวเรือนได้ พบว่า การต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าภูมิปัญญาชุมชนด้วยศักยภาพของผู้นำชุมชนและชุมชนที่เข้มแข็ง และภายในชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจหลายประเภทโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทหัตถกรรม (การทอเสื่อ) โดยนำนวัตกรรมการทอเสื่อถัก การเทคนิคการย้อมเส้นถัก การวาดกราฟ และออกแบบลายที่เป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์ของชุมชน เทคนิคการเจาะไม้แบบให้เป็นลาย เทคนิคการทอเสื่อและการแปรรูปเสื่อ เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ กระบวนการขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ การยอมรับในระดับพื้นฐานและท้องถิ่น การสร้างออกแบบลายทอเสื่อถักจากอัตลักษณ์ชุมชน กลุ่มครูภูมิปัญญาได้ฝึกฝนและทดลองทอเสื่อด้วยนวัตกรรม เพื่อให้เกิดความชำนาญและสามารถออกแบบลายที่เป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์ด้วยตนเอง และได้นำผลงานการทอเสื่อ มาจัดนิทรรศการและสาธิตการทอเสื่อถัก ด้วยนวัตกรรมการออกแบบลายเสมือนจริง ครูภูมิปัญญาที่มีความเชี่ยวชาญ โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคนิค และแนวทางปฏิบัติ ในการทอเสื่อด้วยลายที่เป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์ของชุมชนตนเอง จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ของเสื่อถัก ตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ที่พบว่า มีผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบลวดลายต่างๆ มากมายที่เกิดมาจากสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน และมีการต่อยอดโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสิ่งที่ต้องคำนึงเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เสื่อถัก คือ มูลค่าในตัวผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์ และคุณภาพ นั้นสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ประชิต ทิณบุตร, เกวรินทร์ พันทวีและ รุปนนท์ อ่อนศรี (2556) ที่ได้ศึกษาการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าการเกษตรของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดชัยนาท เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนด้านการเกษตรในแต่ละอำเภอ รวม 8 อำเภอ อำเภอละ 2 ราย รวมทั้งสิ้น 16 ราย โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ได้ร่วมประเมินประสิทธิภาพและคุณภาพผลงานต้นแบบผลิตภัณฑ์สินค้า เห็นว่า ภาพรวมด้านการออกแบบโครงสร้าง ด้านการออกแบบกราฟิกสำหรับผลิตภัณฑ์และด้านการรับรู้ ทางด้านการตลาด เป็นผลงานการออกแบบที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพที่เป็นไปตามตาม วัตถุประสงค์ อยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมทุกอำเภออยู่ที่ 4.61 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน 0.57

3. การจัดกิจกรรมการจัดจำหน่าย/ตลาดออนไลน์/ออกร้าน/จัดนิทรรศการ โดยจัดแสดงนิทรรศการแสดงสินค้า ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทหัตถกรรม (ทอเสื่อ) เพื่อเป็นการช่วยเหลือชุมชนและท้องถิ่นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตและเผยแพร่สินค้าชุมชนให้ผู้ที่สนใจ ได้เรียนรู้สืบทอด ภูมิปัญญาเพื่อความวัฒนาถาวร รวมถึงการยกย่องครูภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมอบเกียรติบัตร เพื่อเชิดชูครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับนักศึกษา พร้อมทั้งกำนันและผู้นำชุมชน ที่ให้ความร่วมมือในการลงพื้นที่เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทหัตถกรรม(การทอเสื่อ) ในชุมชน 8 ชุมชนในตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัด

อุดรธานี นอกจากนี้ เพื่อขยายการตลาด ยังได้เชื่อมต่อกภาคเอกชน นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ปลื้มใจ สินอากร ,บัณฑิต ผังนิ รันทร์ และอรุณรุ่ง วงศ์กังวาน (2554) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องบุพปัจจัยของความสำเร็จในการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ใหม่อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ไม้ยางพาราในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ที่พบว่า ตัวแปรบุพปัจจัย ได้แก่ ความชัดเจนขององค์กร การบริหารโครงการ ความเร็วในการเข้าสู่ตลาด คุณภาพของผลิตภัณฑ์

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการวิจัยเรื่อง การยกระดับเศรษฐกิจชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นการท่องเที่ยวโดยใช้นวัตกรรม กรณีศึกษาตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี สามารถสร้างองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการได้ดังต่อไปนี้

1. งานวิจัยนี้ได้พัฒนาต่อยอดการแปรรูปผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ ที่น่าสนใจตามยุคสมัยนิยม เพื่อตอบสนองความต้องการผู้ใช้งานโดยตรง และได้รับการสนับสนุนการส่งเสริมการตลาด จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ในการไปให้ความช่วยเหลือชุมชนในด้านต่างๆ เป็นปัจจัย ที่สำคัญในการจัดการความรู้ในองค์กรและเป็นสิ่งที่มี ประโยชน์อย่างยิ่งในการดำเนินการจัดการความรู้

2. รูปแบบของงานวิจัยในเรื่องของ ด้านวัตถุดิบ มีแนวทางวิจัยและพัฒนาคุณภาพของเส้นกกให้มีความเหนียวแน่น ทนทานมีคุณภาพและประสิทธิภาพมาก รวมทั้งการสร้างอุปกรณ์ เครื่องมือที่ช่วยทุ่นแรง เช่น เครื่องจักก การย้อมสีก เครื่องอบแห้งเส้นกก เพื่อสามารถขยายฐานการผลิตและขยายการตลาดได้เพิ่มขึ้นใช้งานได้ดีควรนำไปเป็นต้นแบบนวัตกรรม

3. ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์จาก เส้นกกให้มีรูปแบบที่หลากหลายแปลกใหม่ มีประโยชน์ใช้สอยได้มากขึ้น ขยายการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มี รูปแบบที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายมากนำไปจำหน่ายในตลาดออนไลน์ได้ดี

4. สำหรับด้านผู้ประกอบการมีการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลของผู้บริโภคโดยเฉพาะ เพื่อให้ได้ ข้อมูลที่สนองความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน ที่ครอบคลุมทั้งกลุ่มผู้บริโภควัยผู้ใหญ่ วัยรุ่น และชาว ต่างประเทศได้ดี

เอกสารอ้างอิง

- ประณีต ใจหนัก. (2555). *การศึกษาตราสินค้าสำหรับผลิตภัณฑ์เสื้ออกของชาวบ้านหนองบัวทอง ตำบลกองมูล อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- พรรณนิภา รอดวรรณะ.(2556). *การบัญชีต้นทุน : หลักและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิทักษ์ น้อยวังคลัง.(2544). *ลวดลายสวน.ภาควิชาทัศนศิลป์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
- มณฑลลี ศาสนนันท์. (2550). *เพื่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมและวิศวกรรมย้อนรอย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์พิมพ์ครั้งที่ 2.
- ลักษณะพร โรจน์พิทักษ์กุล. (2553). *การสร้างมูลค่าเพิ่มการทอเสื้ออกเพื่อเศรษฐกิจชุมชนของ บ้านนาฝุ่นตำบลกร่มแก้ว อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี.ฉะเชิงเทรา : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์*.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี.(2558) “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” มูลินิวีกิมีเดีย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [https://th.wikipedia.org/wiki/ หนึ่งตำบล_ หนึ่งผลิตภัณฑ์](https://th.wikipedia.org/wiki/หนึ่งตำบล_หนึ่งผลิตภัณฑ์) [9 มกราคม 2564].
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2539). *ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ : คอมแพคพรีน.
- วิศรุตา อรุณรัตน์. (2553). *ต้นทุนและผลตอบแทนการทำเสื้อกระจุดของกลุ่มเสื้อกระจุดทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง*. ปริญญา บัณฑิตมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และ สมชาย หิรัญกิตติ. (2545). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมสารจำกัด.

